

специалистов / М. В. Храмова // Вестник ТГУ: Гуманитарные науки. Педагогика и психология. — 2012. — Вып. 4 (108). — С.118-130.

4. Dougiamas Martin A journey into Constructivism November, 1998 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dougiamas.com/writing/constructivism.html>

У статті розкрито аспекти впровадження ІКТ і мережі Інтернет в підготовку студентів педагогічного ВНЗ, зокрема технології веб 2.0: блогів, вікі та приватних сайтів соціальних мереж.

Ключові слова: блог, вікі, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, індивідуалізація навчального процесу, інформаційне освітнє середовище, технології веб 2.0, приватні сайти соціальних мереж.

В статье раскрыты аспекты внедрения ИКТ и сети Интернет в подготовку студентов педагогического вуза, в частности технологии веб 2.0: блогов, вики и частных сайтов социальных сетей.

Ключевые слова: блог, вики, информационно-коммуникационные технологии, Интернет, индивидуализация учебного процесса, информационная образовательная среда, технологии веб 2.0, частные сайты социальных сетей.

In the article the aspects of introduction of ICT and networks are exposed the Internet in preparation of students of pedagogical institution of higher learning, in particular technologies of web of 2.0: blogs, vetch and private sites of social networks.

Keywords: blog, vetch, of informatively-communication technologies, Internet, individualization of educational process, informative educational environment, technologies of web 2.0, private sites of social networks.

УДК 378.016:37

М.О. Лукацька
м. Вінниця, Україна

ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. Гуманістична парадигма сучасної освіти передбачає оволодіння майбутніми фахівцями певними компетентностями, формування свідомого й відповідального ставлення щодо розвитку особистості у національному соціокультурному просторі. Тому проблема якісної професійної підготовки студентської молоді нині залишається актуальною. У зв'язку з цим на сучасному етапі відбувається підвищення вимог суспільства до професійно-творчого потенціалу особистості під час отримання нею певної професії. В Україні інтенсивно ведеться пошук і розробка оптимального змісту, форм і методів підготовки кадрів, готових до професійної творчості, яка сприяє самоактуалізації і самореалізації, формуванню лідерів, здатних до продукування нових ідей та втілення їх у життя.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. У сучасній науковій літературі проблема творчості розглядається у філософському аспекті (Г. Гиргинов, В. Жадько, В. Цапок, А. Печчеї та інші), у психологічному (В. Андрієвська, Г. Балл, О. Киричук, Л. Король, О. Лук та інші), та у педагогічному аспекті (В. Кан-Калик, М. Нікандров, Я. Пономарьов, Н. Посталюк, С. Сисоева та інші). Зокрема питання творчого розвитку особистості досліджували Д. Богоявленська, В. Дружинін, І. Калошина, О. Матюшкін, Н. Лейтес, А. Хуторський та ін.; психолого-педагогічні аспекти формування творчих здібностей розглядали І. Бех, К. Роджерс, Е. Торренс та ін.; різноманітні аспекти професійно-творчого розвитку особистості виступили предметом досліджень Г. Костюка, В. Кан-Калика, В. Моляко, Є. Мілерян та ін.; психологічними проблемами професійного розвитку особистості в різних аспектах і в різних галузях професійної діяльності людини займались Б. Федоришин, В. Моляко, Є. Мілерян, П. Перепелиця, Г. Балл, Є. Клімов, К. Платонов, К. Гуревич та ін.; питання періодизації професійного становлення особистості досліджували Е. Гінзберг, Д. Міллер, В. Врум, Д. Супер та ін.; проблеми

ефективності професійної діяльності розглядали І. Зязюн, В. Казміренко, Ю. Кулюткін, Н. Кузьміна та ін.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури, можна зробити висновок, що не існує однозначного визначення поняття «професійно-творчий розвиток». Саме тому, на наш погляд, проблема його формування у сучасної студентської молоді потребує більш детального вивчення, зважаючи на актуальність нових вимог до сучасної освіти та до майбутніх фахівців.

Мета статті проаналізувати різні підходи до вивчення проблеми професійно-творчого розвитку студентської молоді у психолого-педагогічній науці та визначити деякі шляхи її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Розвиток особистості — це безперервний процес, що виявляється у кількісних змінах людської істоти, тобто збільшення одних і зменшення інших ознак (фізичних, фізіологічних, психічних тощо). Однак він не зводиться до кількісних змін, до зростання того, що вже є, а включає так звані «перерви безперервності», тобто якісні зміни. Кількісні зміни зумовлюють виникнення нових якостей, тобто ознак, властивостей, які утворюються в процесі самого розвитку і зникнення старих [5, с. 7].

Серед чинників впливу на розвиток людини можна зазначити такі, як біологічне спадкування, соціальне успадкування, активна діяльність людини та природно-соціальне середовище. Оскільки розвиток — це процес, то цілком закономірно, що людина розвивається протягом усього свого життя. Виходячи з цього, важливо зазначити, що одну з провідних ролей у цьому багаторівневому процесі посідає навчання.

Психологія професійно-творчого розвитку особистості є тією галуззю психологічної науки, яка розглядає людину як суб'єкт професійної діяльності в діапазоні її професійного становлення і розвитку, починаючи від вибору певного виду професійної діяльності і до постпрофесійного періоду життєдіяльності людини. Цим діапазоном охоплені періоди підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення, здійснення вибору професії, професійного навчання, оволодіння професією. Професійно-творчий розвиток визначає реалізацію особистісного потенціалу в професійній діяльності, особистісних новоутворень і деформацій у професійній і постпрофесійній діяльності.

Здатність до професійно-творчого вдосконалення характеризується позитивною мотивацією щодо здобуття професії та особистісною спрямованістю на здійснення професійної діяльності на творчому рівні, постійною інтеріоризацією та екстеріоризацією соціально-педагогічного досвіду, а також свідомим управлінням власним розвитком через вибір шляхів і засобів самовдосконалення. Процес професійно-творчого саморозвитку стосується всіх сфер особистості — її мислення, почуттів, волі, адже здатність до активно-творчої позиції як у професійній сфері, так і в життєдіяльності не є заданою, вона набувається особистістю поступово в результаті тривалої роботи та зусиль, спрямованих на зміну самого себе.

Нині важливим завданням для вищої освіти виступає підготовка фахівців найвищого рівня, здатних виконувати своє призначення, мати лідерські якості, бути творчими та конкурентоспроможними на ринку праці. На думку І. Мартинюк, ефективність вишівської підготовки майбутніх фахівців потребує формування комплексу професійно важливих якостей, пристосованих до фахової діяльності [5, с. 4].

Серед таких якостей можна зазначити: теоретичну обізнаність (відкритість для засвоєння знання, високий рівень інтелекту, високий рівень загальної культури, мотивації, компетентність, освіченість, різнобічність, швидка орієнтація в проблемній ситуації), комунікативні якості (вміння встановлювати контакт, виразність мови, здатність знайти вербальні й невербальні реакції, контактність та привітність), динамічність поведінки, творчий потенціал, сенситивність, спостережливість, позитивне уявлення про образ «Я», потреба в самоактуалізації тощо. Таким чином, формування професійно-творчого розвитку студентської молоді є не тільки актуальним, але й являє собою необхідну ланку формування особистості взагалі. Важливим завданням професійної підготовки фахівців є розвиток творчого потенціалу студентів.

Розглянемо більш детально питання творчості, адже цей складний феномен людської активності виступає предметом детального вивчення впродовж багатьох століть, та не втрачає своєї актуальності і в сучасній педагогічній та філософській думці. Творча активність особистості являє собою складну і багатофункціональну психологічну складову особистості, дослідження якої стали предметом вивчення багатьох вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів.

У філософському аспекті творчість розглядається як одне з найзагадковіших явищ у житті людини і суспільства в цілому. Творчість з погляду гуманності буття, перешкоджає стресам, відгороджує від повсякденності, дозволяє людині черпати сили й натхнення для життя і творчих звершень [11, с. 10]. М. Гамезо розглядає творчість як певну діяльність людини, що спрямована на створення нових, оригінальних суспільно значущих цінностей [1, с. 176].

На думку М. Потапашнікі, творчість не в усіх випадках обов'язково є створенням чогось нового, вона може мати форми рекомбінації певних існуючих і відомих елементів, або бути руйнівною по відношенню до цих елементів [8, с. 5].

Я. Пономарьов зазначає, що принцип діяльності у творчому процесі поступово витісняється принципом взаємодії та системним підходом. Діяльнісний підхід застосовується в тих випадках, коли його розглядають як частковий випадок системного підходу, в основу якого покладена не дія, а взаємодія. Критерієм творчої дії виступає рівневий перехід: потреба у новому знанні закладена на вищому структурному рівні організації творчої діяльності, а шляхи задоволення цієї потреби — на нижчих рівнях. Вони задіяні у процес, що відбувається на вищому рівні. Саме це призводить до нового способу взаємодії суб'єкта з об'єктом, та до виникнення нового знання. Таким чином продукт творчості передбачає включення інтуїції та не може бути отриманий лише завдяки логічному висновку [3, с. 166].

Прихильники гуманістичної психологічної думки вважають творчість необхідною умовою для повноцінного людського існування. Це зумовлено тим, що пошук сенсу життя є невід'ємною складовою разом із творчим відношенням людини до дійсності, необхідністю повної реалізації її потенційних можливостей (О. Бодальов, А. Маслоу, К. Роджерс та інші).

Творчість найчастіше вважають вищою формою людської діяльності. Психологічний словник під редакцією В. Зінченка та В. Мещерякова визначає творчість як людську діяльність, що породжує щось якісне нове, таке що ніколи раніше не було, і що має суспільно-історичну цінність у вузькому сенсі, та як всяку практичну або теоретичну діяльність людини, в якій виникають нові (принаймні, для суб'єкта діяльності) результати (знання, рішення, способи дії, матеріальні продукти) — у більш широкому [10, с. 153].

Поняття творчості — це багатоаспектний феномен, що підлягає ретельному вивченню впродовж багатьох років. У широкому розумінні, «творчість» — це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури; якщо ж він новий лише для його автора, то новизна суб'єктивна і не має суспільного значення [12, с. 30].

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л. Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині». Творчі здібності особистості - це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Творча спрямованість особистості є передумовою будь-якої творчої діяльності, в процесі якої формуються і розвиваються творчі здібності. Провідну роль у розвитку творчих здібностей відіграє навчальна діяльність. Джерелом творчої активності студентів є, перш за все, інтерес до процесу та результату своєї праці. Зацікавленість студентів процесом і результатом своєї діяльності є забезпечуватися наявністю пізнавальної внутрішньої мотивації, усвідомленням

набуття знань, що веде до перебудови психологічних процесів сприймання, пам'яті, мислення та уяви.

Посилена увага педагогічної науки і практики до розвитку творчої активності студентів знаходить своє вираження й у розробці та застосуванні ідей проблемного навчання, котре засноване на активізації мислення студентів у процесі самостійної діяльності. Важлива риса проблемного навчання, на думку І. Лернера — це домінанта творчої, продуктивної діяльності над репродуктивною. Саме проблемне навчання є рушійною силою формування креативних умінь самостійної діяльності студентів, адже у процесі творчого розгляду проблем або проблемних задач відбувається творче засвоєння знань і умінь оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності особистості.

Мета проблемного навчання — це не тільки засвоєння результатів наукового пізнання, системи знань, а й самого шляху, процесу одержання певних результатів. При цьому одну з найважливіших ролей відіграє пізнавальна самостійність студентів як здатність і потреба особистості бачити і вирішувати нові для себе проблемні завдання. Результатом такого підходу до вивчення дисциплін стане формування творчого мислення особистості, значущими елементами якого виступають: уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, самостійно переносити знання у нову галузь, уміння бачити альтернативу рішень, уміння комбінувати раніше відомі й нові способи розв'язання тих чи інших завдань [4].

У розвитку творчих здібностей та творчої активності студентської молоді важливу роль відіграє особистісний підхід, пов'язаний із ідеями поваги до особистості, партнерства, співробітництва, діалогу [2]. Особистісний підхід являє собою синтез напрямів педагогічної діяльності навколо її головної мети — особистості, як пояснювальний принцип, що розкриває механізм особистісних новоутворень. А. Алексеев, І. Бех, В. Серіков вважають такий принцип принципом свободи в освітньому процесі, а саме вибір пріоритетів, освітніх шляхів, формування власного, особистісного досвіду, опору на відповідні особистісні якості, основні потреби, направленість особистості, її ціннісні орієнтації, настанови. Побудова особистісного підходу розглядається як цілісний педагогічний процес у єдності своїх елементів, зі специфічними цілями, змістами, технологією.

Готовність до професійної діяльності включає в себе входження в професію, оволодіння стандартами професійної освіти за фахом. Компетентність, у свою чергу, припускає не тільки високий рівень володіння складовими готовності, але й низку інших компонентів, таких як: сформований менталітет, творчий індивідуальний стиль власної діяльності, інноваційний, творчий підхід до неї, можливе здійснення авторських пошуків і знахідок.

Для формування творчої особистості в процесі навчання особливо важливі такі компоненти, як вміння аналізувати; здібності виділяти істотне спільне і відволікатися від несуттєвого (абстрагування); здібності формулювати правильне означення об'єкта, встановлювати родову ознаку і видову відміну; здібності пояснювати, що свідчить про інтелектуально-логічне вміння аргументовано викладати і розкривати сутність питання, проблеми, способи її розв'язання; здібності доводити, обґрунтовувати. Важливими виступають здібності студента генерувати ідеї, висувати гіпотези, що характеризує інтелектуально-евристичні властивості особистості в умовах обмеженої інформації, прогнозувати розв'язання творчих задач, інтелектуально вбачати і висувати оригінальні підходи, стратегії, методи їх розв'язання. Асоціативність пам'яті, здібність відображати і встановлювати у свідомості нові зв'язки між компонентами задачі, особливо відомими і невідомими за схожістю, суміжністю, контрастом також є необхідним компонентом творчості, поруч із можливістю набутті знання і уміння у зовсім нові ситуації. Наведені вище здібності характеризують продуктивність мислення. Важливою характеристикою є саме критичність мислення студента, тобто здібність до оціночних суджень, видіння правильно оцінити процес і результат власної творчої діяльності та діяльності інших, уміння знаходити власні помилки, їх причини і причини невдач.

Під професійно-творчим розвитком студентської молоді часто розуміють свідомий процес професійно-творчого вдосконалення, що виявляється в прагненні та цілеспрямованій діяльності

зі збагачення знань, набуття вмінь, розвитку і реалізації власного потенціалу й особистісних якостей, здатності креативно використовувати набуті знання та збагачувати спектр знань та вмінь завдяки власному творчому внеску з метою успішного вирішення завдань, що зазвичай виникають під час професійної діяльності.

Професіонал, на відміну від спеціаліста, є суб'єктом професійної діяльності, а не тільки носієм сукупності знань та вмінь. Він володіє професійною діяльністю в цілому і здатний до розвитку та зміни своєї діяльності. Іншими словами, він здатний до саморозвитку, що означає активне, якісне перетворення свого внутрішнього світу. Тут діяльність виступає засобом розвитку індивідуальності. В основі професійного розвитку полягає особистий розвиток як динамічний та безперервний процес проектування особистого життя. Передумовою становлення професіонала виступає спрямованість особистості, що включає наступні компоненти: мотиви, ціннісні орієнтації, професійне самовизначення. Таким чином, чинником професійного розвитку є внутрішня диспозиція особистості: її активність, потреба в самореалізації [6].

Отже, будь який продукт власної творчості вимагає довготривалої праці, опрацювання великої кількості навчального матеріалу та засвоєння його, високої зацікавленості та постійної пошукової діяльності у певній сфері, де відбувається творчий пошук нового оригінального продукту.

Висновки. На підставі проаналізованої психоло-педагогічної літератури, можна зробити висновок, що поняття професійно-творчого розвитку студентської молоді не є однозначним. Навпаки, із розвитком педагогічної науки та постійним пошуком нових шляхів та методів формування всебічно розвиненої особистості, і як наслідок — фахівців найвищого рівня, виникають усе більше тлумачень та підходів для визначення цієї проблеми. На наш погляд, проблема реалізації формування професійно-творчого розвитку у практичній діяльності вищих навчальних закладів освіти є актуальною, оскільки досі не набула цілеспрямованості, систематичності та послідовності.

Література:

1. Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: учебное пособие для студентов пед. институтов. - М.: Просвещение, 1986. — 272 с.
2. Горожанкина О. Ю. /Аналіз сучасних підходів до проблеми розвитку творчої активності особистості/ ПНПУ імені К.Д.Ушинського, Одеса/ Електронний ресурс: http://asconf.com/rus/archive_view/547
3. Дружинин В.Н., Психология общих способностей. — СПб.: Питер Ком, 1999. — 368с.
4. Кучер У.В. Развитие творческого потенциала студентов/Електронний ресурс: http://tme.uuo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/kucher.pdf
5. Мартинюк І.А. Развитие професійно важливых качеств у майбутніх психологів для роботи в школі. Автореф. 19.00.08/ Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України. — К., 2004. — 16с.
6. Митина Л. Психологическое сопровождение выбора профессий. — М.: Принт-М, 2003.-175с.
7. Пономарев Я.А. Психология творчества. — М., 1976. — 294 с.
8. Потапшик М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя. — К.: Рад. шк., 1988. - 187 с.
9. Психологические проблемы смысла жизни // Вопросы психологии. — 1995. -№4.-с. 147-150.
10. Психологический словарь/ Под ред.. В.П.Зинченко, Б.Г.Мещерякова: — М.: Прайм-Еврознак, 2003. — 672
11. Сисозва С.О. Основи педагогічної творчості. — К.: Міленіум, 2006. — 344с.
12. All our Futures: Creativity, Culture and Education/NACCCE report/ 1999, pp.202

У статті представлений аналіз різних наукових підходів щодо визначення феномену «професійно-творчий розвиток студентської молоді» як психолого-педагогічної категорії.

Ключові слова: професійно-творчий розвиток, психолого-педагогічна проблема, студентська молодь

В статье представлен анализ разных научных подходов к определению феномена «профессионально-творческое развитие студенческой молодежи» как психолого-педагогической категории.

Ключевые слова: профессионально-творческое развитие, психолого-педагогическая проблема, студенческая молодежь

The article gives the analysis of different approaches to the phenomenon «professionally-creative development of student youth» as a psychology-pedagogical category.

Keywords: *professionally-creative development, psychology-pedagogical problem, student youth.*

УДК 378.126 + 7. 012

З.Ю. Макар
м. Львів, Україна

МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ОРИГІНАЛЬНИМ РІШЕННЯМ ПРОЕКТНИХ ЗАВДАНЬ

Постановка проблеми. Дизайн — це, насамперед, проектно-художня діяльність, що неодмінно передбачає наявність розвиненого творчого мислення. Проте, на відміну від художників, які вільні у виборі тематики й форми, дизайнери обмежені функціональними, матеріально-технічними, технологічними, ринковими, стильовими, соціальними та іншими вимогами навколишнього середовища. Аналізуючи середовище, дизайнер розглядає його як об'ємно-просторову структуру, що має свою композицію, пластичне та кольорове рішення, тобто естетичну та образну цілісність. Не менш важливим є ергономічний фактор, який визначає експлуатаційні якості проекту (зручність, виразність тощо).

Дизайнер переважно займається формуванням ідей, концепцій, упровадженням інноваційних технологій, гнучко реагуючи на вимоги ринкової економіки. Саме тому фахівець з дизайну має володіти інноваційним мисленням. Інноваційний характер дизайнерського мислення зумовлений тим, що за допомогою проектування створюються принципово нові об'єкти, відбувається перетворення реального чи віртуального середовища, яке набуває нових характеристик і стилістичних особливостей.

У художньому проектуванні склалися й постійно розвиваються техніка й технології: матеріали, інструменти, проектна мова, засоби й прийоми роботи. Володіння ними необхідне для успішного розв'язання завдань, що постають перед дизайнером: створити новий у всіх відношеннях якісний об'єкт, що повністю реалізує його творчі можливості.

Проектний образ відрізняється від художнього не лише своєю інноваційністю, а й своїм прагматизмом і утилітарністю, здатністю реалізовуватись у світі споживання. Якісне в усіх відношеннях виконання проекту потребує наявності в дизайнера проектного мислення. Тому центральною ланкою в системі професійної дизайнерської освіти вважається проектне навчання, його поєднання з навчальною і практичною роботою студентів. Навколо нього інтегрується весь комплекс дисциплін, необхідних для забезпечення основ професійної творчості.

Аналіз наявних досліджень проблеми. Українська дослідниця Є. Омельницька наголошує, що в основі проектного мислення лежить творче (креативне) мислення, яке спрямоване на створення нового, раніше не створеного. Нею визначено елементи структури проектного мислення, виділено комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують вирішення проблеми формування проектного мислення студентів-дизайнерів, акцентовано увагу на діалогічній взаємодії студентів і викладачів та студентів між собою, з'ясовано, що співтворчість студентів-дизайнерів виводить проектне мислення на новий, більш високий рівень і передбачає формування таких якостей як комунікабельність, професійна самостійність [1, с. 269].

У працях В. Прусака, В. Тасалова і В. Турчин проаналізовано поняття «проектна культура» та визначено її компоненти; наведено приклади моделювання ситуації для формування проєктивних умінь у студентів, які навчаються за спеціальностями, пов'язаними з дизайном; наголошено на проведенні самоаналізу засобом складання карти особистості; охарактеризовано